

کاربرد فرهنگ اصطلاحات دوزبانه فارسی- روسی در آموزش زبان فارسی به دانشجویان روس

دکتر فرزانه شفیعی

استادیار دانشگاه دولتی راسیسنکی نووی اونیورسیتت (روس نو)،

مسکو، فدراسیون روسیه

f1359@mail.ru

واژه‌های کلیدی: فرهنگ اصطلاحات، اصطلاحات و تعبیرات، آموزش زبان فارسی، دانشجویان روس.

فرهنگ اصطلاحات دوزبانه که ضمن ارائه معادل یا معنای هر اصطلاح، به ریشه‌های آن (در صورت نیاز) اشاره کرده و چگونگی استفاده از اصطلاح را با ذکر نمونه آورده باشد، به حتم تصویر درستی به زبان‌آموز ارائه خواهد کرد که در ادامه زبان‌آموز به‌سادگی می‌تواند در گفتار و نوشتار خود از اصطلاح در جای مناسب استفاده کند [۱].

روش ضبط اصطلاحات در فرهنگ اصطلاحات فارسی- روسی به این صورت بوده که در وهله اول اصطلاحات و تعبیرات رایج، برگزیده شده و از ذکر اصطلاحاتی که امروزه منسوخ شده به‌شمار می‌رود، خودداری می‌کنیم. اصطلاحات و تعبیرات به ترتیب الفبا ماده اصلی فرهنگ هستند؛ به‌عنوان مثال:

آب (واژه اصلی) سرمدخل به همراه آوانگاری به روش بین‌المللی

آب از آب تکان نمی‌خورد

آب باریکی در جوی داشتن [۲]

در نمونه‌هایی که تشخیص و تعیین واژه اصلی دشوار است، اصطلاح را دو بار یا به‌ندرت سه بار زیر واژه‌های پرمعنی آن جا می‌دهیم، اما فقط یکبار ترجمه، توضیح و تفسیر لازم را با مثال و شاهد می‌آوریم و در باقی نمونه‌ها علامتی برای استناد به نمونه اصلی می‌گذاریم؛ به‌عنوان مثال:

سرش تو لاکِ خودش است ← سر [۲]

فلش و واژه «سر» در مدخل حرف «لام» نشان‌دهنده این است که اصطلاح «سرش تو لاک خودش است» پیش‌تر در مدخل حرف «سین» این اصطلاح ذکر شده و شواهد و نمونه‌های لازم برای آن نوشته شده است؛ بنابراین دانشجو می‌تواند به مدخل «سر» مراجعه و آن را مطالعه کند.

در نمونه‌هایی که چند اصطلاح و مثال یک مفهوم دارند یا با تغییر و جابه‌جایی واژه‌ها شکل دیگری پیدا می‌کنند، از دو خط موازی یا پرانتز (کاربرد آن‌ها متفاوت است) بهره می‌گیریم و صورت‌های مختلف را درج می‌کنیم؛ به‌طور مثال:

اگر (تو که) لالایی بلدی، چرا خوابت نمی‌برد؟ || لالایی می‌دانی چرا خوابت نمی‌برد؟

به نان نرسید، به جان رسید || رفت به نان برسد، به جان رسید [۲]

اهمیت و ضرورت ارائه نمونه در این است که فرهنگ اصطلاحات، محل مناسبی برای پرداختن به ساختار اصطلاح نیست؛ زیرا اصطلاحات، ساختار متعددی دارند. در زبان فارسی غالب اصطلاحات با ضمیر سوم شخص عنوان می‌شوند و از آنجاکه قابلیت صرف شدن دارند، در فرهنگ لغات به‌صورت مصدری نوشته می‌شوند (آب از دست کسی چکیدن، جان به عزرائیل ندادن)، البته جملات قصار بزرگان که گنجینه‌های معنوی ملت ایران بوده، به همان صورت به‌کار رفته و در بسیاری نمونه‌ها قابل صرف کردن نیستند (صبر تلخ است ولیکن بر شیرین دارد / سعدی). باین‌حال، معادل‌یابی یا معادل‌سازی همین اصطلاحات که در فارسی به‌صورت مصدر نوشته می‌شوند، دشوار است؛ به‌طور مثال: آب از آب تکان نخوردن (نجنبیدن) [۱]

царят покой, мир и тишина (букв. вода не шелохнётся)

موضوع دیگری که از اهمیت بسیار برخوردار است، شاهد و نمونه برای آشنایی با کاربرد هر اصطلاح است؛ زیرا در بسیاری نمونه‌ها، زبان‌آموز معنای واژه را متوجه می‌شود، اما زمان و مکان درست برای استفاده از آن را چندان درک نمی‌کند؛ به‌طور مثال برای اصطلاح آب‌به‌آب شدن [۱]:
باید مسافرتی بکنم و قدری آب‌به‌آب بشوم، بلکه از این خستگی روحی نجات یابم. (امیرقلی امینی، فرهنگ عوام)

Нужно отправиться в путешествие, сменить климат, избавиться от этой душевной усталости.

از وقتی که آب‌به‌آب شده‌ام، حالم خوب شده است. (امیرقلی امینی، فرهنگ عوام)

Я поправился (я заболел), сменив климат. [2]

درحال حاضر، تنها فرهنگ اصطلاحات دوزبانه با نمونه‌هایی که در بالا اشاره شد، فرهنگ اصطلاحات فارسی - روسی به تألیف گالینا سرگییونا گلوا^۱ است که فوق دکترای زبان فارسی دارد و نویسنده کتاب آموزشی «ساختار اصطلاحات در زبان فارسی» است که سال ۲۰۰۰ به چاپ رسیده و دربرگیرنده نزدیک به ۱۰۰۰۰ اصطلاح و ضرب‌المثل معروف و پرکاربرد فارسی امروز است و چاپ دوم آن با ویراست جدید با همکاری نگارنده این مطلب به‌زودی عرضه خواهد شد. در ایران نیز فرهنگ ضرب-المثل‌ها و اصطلاحات روسی - فارسی، زیبا اجتهد؛ اصطلاحات و تعبیرات زبان روس، دکتر جمیله بابازاده؛ فرهنگ امثال و حکم روسی - فارسی، دکتر صفرعلی فرسادمنش - لودمیلا یژووا تهیه و تدوین شده‌اند که هیچ‌یک ویژگی‌های بالا را ندارند. اگرچه اقداماتی برای تکمیل و تدوین فرهنگ اصطلاحات

^۱ Галина Сергеевна Голева

روسی – فارسی برای زبان‌آموزان روسی در ایران صورت گرفته است و گروهی (از جمله نگارنده مطلب حاضر) مشغول انجام این امر مهم هستند.

References

منابع

1. Голева Г.С., Фарси-Русский фразеологический словарь
2. Шафии Ф. Проблемы обучения русской глагольной фразеологии носителей персидского языка, – М., 2013.